

Hartyányi Jaroszlavát, az Országos Ukrán Önkormányzat elnökét

Hartyányi Jaroszlava, az Ukrán Országos Önkormányzat elnöke tizenkét éve vezeti a Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesületet, s négy éve vezeti az országos önkormányzatot. Saját bevallása szerint a rendszerváltás után minden magyarországi ukrán kezdeményezésben benne volt. 1990-től kezdődően, tizenhárom év alatt, a semmiből hozták létre a működő kisebbségi intézményeket: az önkormányzatokat, az iskolát, a sajtót, a táncsoportot, a tudományos műhelyt. Az elnök asszony erről a küzdelmes időszakról beszélt lapunknak.

– Egy évvel ezelőtt magas ukrán állami kitüntetésben részesült. Leonyid Kucsma köztársasági elnöktől kulturális tevékenységéért megkapta a Szent Olga Érdemrendet, ami ezen a területen a legmagasabb állami elismerés. Mit jelentett, jelent Önnek ez a kitüntetés?

– Jól esett. Természetesen örültem annak, hogy megkaptam az érdemrendet, hiszen a független Ukrajna tizenkét évében összesen 360-an részesültek ebben az elismerésben, s közülük nagyon kevesen voltak, akik az anyaországon kívül élnek. A kitüntetésben benne van az Ukrán Kulturális Egyesületben és önkormányzatban végzett munkám is. Persze, az érdemrend nem csupán nekem szól, hanem a magyarországi ukrán közösségnek is, a több mint egy évtizedes tevékenységéért. Különös büszkeség azonban nincs bennem, hiszen ettől függetlenül ugyanolyan lelkiismerettel és lelkesedéssel végzem a munkámat, mint korábban. Egyébként nem ez az első ukrainai kitüntetésem: 2001-ben az ukrán pátriárkától a Megmentő Jézus Érdemrendet vehettem át.

– Melyek voltak az utóbbi tizenkét év legfontosabb eredményei?

– Nekünk, magyarországi ukránoknak, annyiban volt nehezebb dolgunk, hogy a semmiből kellett elkezdni a munkát, míg sok más kisebbségnek működő intézményei, például sajtója volt. Az oktatás területén nagy eredménynek tartom a *hétvégi iskolarendszer* megalapítását, azaz olyan szombati-vasárnapi oktatásra szerveződött ukrán iskolák létrehozását, amelyekben ukrán nyelvet, történelmet és néprajzot tanulhatnak a diákok.

Kulturális téren a *Veszélka* táncegyüttes és az asszonykórus életre hívása számít sikernek, a média területén pedig a tévé- és rádióműsor elindítása, illetve *Hromada* című, két nyelven megjelenő folyóirat megalapítása. Mindezek mellett könyvkiadással is foglalkozunk. *Ukranisztikai Intézetünk* is van.

– Mennyire tehető a Magyarországon élő ukránok száma? Helyileg hol találhatóak?

– A 2000-es népszámlálás alapján 5070 ukrán nemzetiségű él Magyarországon, akik közül 4800 beszéli az anyanyelvét. Ezzel az ukránság a hatodik legnagyobb magyarországi nemzeti kisebbség. Szétszórtan élnek az országban. A legnagyobb közösség tagjai – ezernégyszázan – Budapesten laknak, de Szegeden, Nyíregyházán, Várpalotán és Komáromban is élnek nagyobb ukrán közösségek.

– Mikor települtek az ukránok Magyarországra?

– Több hullámban jöttek. Az első telepesek a XIX–XX. század fordulóján érkeztek, majd a II. világháború alatt, később 1960–1980 között is, és 1990-ben úgyszintén. Érdekesség, hogy a kulturális munkában a legtevékenyebbek az 1960–80 között érkezettek, a rendszerváltás után jöttek közül viszont nagyon kevesen kapcsolódtak be az egyesületi életbe. Én 1979-ben érkeztem Magyarországra, a férjem magyar, az ELTE történelem szakán diplomáztam.

– Milyen érzés volt a nyolcvanas években ukránként Budapesten élni? Szabad volt egyáltalán ukránnak neveznie magát az embernek?

– Nem, nem volt ajánlatos. Szovjetek voltunk mindenkinek a szemében. Fájt, hogy egy kalap alá vettek bennünket a Szovjetunióval és a rendszerrel. A nyolcvanas években semmilyen lehetőségünk nem volt a kultúránk ápolására. Ez a helyzet azonban 1990-re

megváltozott. A magyarországi rendszerváltás idején megérettünk, hogy van esély Ukrajna függetlenné válására is. Ez akkor csak történelmi megérzés volt, de 1991-re bekövetkezett. A kulturális munkát azonban mi már egy évvel azt megelőzően elkezdtük. Fontosnak tartottuk ugyanis, hogy gyermekeink is beszéljék anyanyelvünket, megismerjék hagyományainkat. Az Ukrán Kulturális Egyesület megalapításához a Nyugat-Európában és Kanadában élő ukránok egyesületei szolgáltak példaként, amelyekkel kapcsolatban álltunk, állunk. Kétéves munkánk után további lökést adott, hogy a magyar állam 1993-ban, a Kisebbségi törvényben hivatalos kisebbségként ismerte el az ukránokat.

– *Milyen anyagi háttérrel láttak 1990-91-ben a munkához?*

– Nagy lelkesedéssel dolgoztunk, ám az első évben saját pénzből kellett szinte mindent fedeznünk. Ukrajnából elsősorban tankönyveket kaptunk, rendezvényeinkre rendszeresen jönnek ukrán művészek és a nyári táborba is érkeztek ukrán gyermekek.

– *Az érdekérvényesítés és az anyagi források biztosításának egyik eszköze a kisebbségi önkormányzati rendszer. Önök nem a kezdetektől vannak jelen az önkormányzatok közt. Miért?*

– Mint mondtam, bennünket elsősorban kulturális célok vezéreltek a kilencvenes években. A kisebbségi önkormányzatokban 1994-ben kemény politikát láttunk. Úgy gondoltuk, hogy kulturális egyesületünk elegendő eszköz a célok megvalósításához, ezért az első választáson nem indultunk. 1995 és 1998 között más kisebbségi önkormányzatok példáján láttuk, hogy sok lehetőség van benne, szervezetileg is tovább lehet fejlődni, így 1998-ban, négy körzetben – két budapesti kerületben, Komáromban és Szegeden – már elindultunk. 1999. február 6-án sikerült megalapítani az Ukrán Országos Önkormányzatot is, melynek elnökévé választottak.

– *2002-ben tovább növelték az ukrán kisebbségi önkormányzatok számát.*

– Igen, már tizenkét önkormányzatunk van, melyből kilenc „igazi”, a másik három valójában nem a „miénk”, azokat az ukrán kultúrához nem kötődő személyek hozták létre. Szerencsére az országos testületbe csak a valódi önkormányzatokból jutottak be. Az 1998-ban létrejött kisebbségi testületek mellett egy újabb budapesti kerületben, valamint Várpalotán, Nyíregyházán, Miskolcon és Vácott alakultak önkormányzataink. A korábbi tizenöt tagról huszonegyre bővült az önkormányzat.

– *Önök szerint hogyan kellene módosítani a Kisebbségi törvényt, hogy a visszaélésekre ne legyen esély?*

– Mindenképpen szigorításokra van szükség, ám a választói névjegyzék felállítását nem támogatjuk. Elsősorban a jelöltállítását kellene szigorítani!

– *Az önkormányzatok támogatásával milyen eredményeket értek el az utóbbi években?*

– Az önkormányzatok biztos anyagi háttérével lehet tervezni. Sokan panaszkodnak, hogy kevés a pénz. Én azt mondom, hogy ebből kell okosan gazdálkodni. Az Ukranisztikai Intézet költségeit az önkormányzat fede-

zi. A Tihanyi Apátság szomszédságában felállítottuk Anasztázia ukrán hercegnő szobrát, aki I. András magyar király felesége volt. Budapesten megrendeztük az ukránok I. Európai Ifjúsági Kongresszusát, melyre huszonegy országból érkeztek fiatalok. Büszkék vagyunk arra, hogy ez a tanácskozás az európai ukrán mozgalom kiindulópontja lett.

A kulturális egyesület tíz éves jubileumára színes albumot állítottunk össze, a táncegyüttesre is áldoztunk pénzt. Két tehetséges fiatal diák ukrainai tanulmányait ösztöndíjjal támogatjuk. Van egy futballcsapatunk is, amely *Doszou* néven szerepel a különböző fővárosi tornákon.

– *Melyek lesznek a következő évek fő feladatai?*

– Szeretnénk lendíteni a tudományos életen. A célok között szerepel – az Ukranisztikai Intézetre támaszkodva – a magyarországi ukránok történetének felkutatása, s tudományos igényű bemutatása, a nyelvjárások összegyűjtése, elemzése, illetve egy bibliográfia összeállítása. Ez eddig sem a pénzen, inkább a szakértők passzivitásán múltott.

Jelenleg nincs az önkormányzatnak önálló helyisége, ami szintén megoldásra vár. Szeretnénk Budapesten egy ukrán templomot vagy kápolnát építtetni. Az erős közösségi összetartás jele lenne, ha felépülne.

Célunk még Várpalotán egy ukrán kisebbségi óvodát alapítani, és az ifjúságot erősebben bevonni a kisebbségi munkába.

Erkölcsei kötelességünknek tekintjük megemlékezni az 1932/33-as ukrán emberirtásról, amikor mintegy tízmillió ukrán halt éhen a szovjet vezetők akaratából.

– *Az Európai Unió csatlakozás milyen hatással lesz a magyarországi ukránokra és az anyaországhoz fűződő viszonyukra?*

– Tartok attól, hogy nehezebb lesz az anyaországgal a kapcsolattartás. Nemsokára ugyanis vízumkényszer lép életbe Ukrajnával. Abban reménykedünk, hogy – a lengyel-ukrán gyakorlatnak megfelelően – Magyarország és Ukrajna között is lehetséges lesz öt évre ingyenesen vízumot kapni. Szorgalmaztuk ezt a Magyar-Ukrán Vegyesbizottságnál is.

Az unió csatlakozás egyébként szerintem sok lehetőséget és esélyt jelent a kisebbségi kultúra megőrzéséhez, a más országok ukrán kisebbségi szervezeteivel való könnyebb kapcsolattartás révén. Alelnöke vagyok az Európai Ukránok Kongresszusának, melyen belül a közép- és dél-európai térségért vagyok felelős. Görögországban például húszezer ukrán él. A régiók Európájában minden bizonnyal több lehetőség lesz a közép-, dél-európai térséggel projekteket tervezni, s azokra Brüsszelből támogatást kérni.

– *Milyennek ítélik az önök munkáját az anyaországban? Milyenek a sajtóvisszhangok, a közvélemény hogyan vélekedik önökről?*

– Büszkék ránk, tetszik nekik a gondolatvilágunk, unikumnak tartanak bennünket, akik a semmiből indulva sokat elérték. Munkánkat mindig a szándék és az akarat alapozta meg, nem vártuk állandóan az anyaország segítségét. Évi tizenhétmillió forintból próbálunk minél többet kihozni.

Karácsony Zoltán

Barátság 10. évfolyam